

'Vruchten plukken van haar sobere leven'

Jonathan van Duijn, de kleinzoon van Annie M.G. Schmidt: „Net als zij kan ik soms kritisch en verbaasd kijken naar de wereld om ons heen”.

FOTO: ELVIN BOER

Kleinzoon Jonathan presenteert documentaire over het leven van **Annie M.G. Schmidt**.

In het spoor van oma Annie

Hoe leer je je oma kennen na haar dood? Reis langs de plekken van haar leven. Voor een documentaireserie over Annie M.G. Schmidt bezocht haar kleinzoon Jonathan van Duijn de huizen waar de schrijfster woonde. „Ik ben een stuk dichterbij haar gekomen. We hebben dezelfde drang naar vrijheid.”

Noem Annie M.G. Schmidt gerust de oma van half Nederland. Voor veel kinderen waren haar verhalen en versjes vaste prik voor het slapen gaan. Ook voor Jonathan van Duijn (30), de kleinzoon van de schrijfster. Hij is de oudste zoon van Flip van Duijn, het enige kind van Annie M.G. Schmidt en chemicus Dick van Duijn. Jonathan studeerde geschiedenis en werkt nu als timmerman en theatermaker, vertelt hij bij een afspraak in Amsterdam.

Vraag je hem naar herinneringen aan zijn oma, schetst hij zijn bezoekjes als kind aan haar huis bij het Amsterdamse Vondelpark. „We woonden vlakbij haar. Meestal zat ze met haar poezen op haar witte bank. Dan had ze een glas witte wijn en een puzzelboekje binnen handbereik. Al was dat puzzelen lastig, omdat ze toen al bijna blind was. Ik was te jong om echte gesprekken met haar te voeren. In die tijd vond ik het interessanter om met haar traplift te spelen.”

Hij was 7 toen zijn oma overleed. Te jong om haar echt goed te leren kennen. Daarom zag hij de documentaire als een uitgelezen kans om dat in te halen. „Toen ze me vroegen om die programma's te presenteren, heb ik even getwijfeld, want ik heb niks met tv. Ik heb niet eens een toestel thuis! Maar het was natuurlijk wel een geweldige gelegenheid om meer over haar te weten te komen en in haar leven te kruipen. Daarom heb ik toch ja gezegd.”

Vader

De biografie die Annejet van der Zijl schreef over Annie M.G. Schmidt was de basis voor de programmareeks. „Het draaiboek leverde boeiende gesprekken op

tussen mijn vader en mij. Steeds kwamen er daarbij weer nieuwe kanten van mijn oma aan bod. Toen we daarna met de camera op pad gingen langs de plekken waar ze woonde en werkte, kwam ze voor mij heel dichtbij.”

Zo maakten ze opnamen in Kapelle in Zeeland waar zijn grootmoeder in 191 ter wereld kwam, als dochter van de dominee. „Bij haar thuis hadden ze het niet breed, want het inkomen van een predikant was heel bescheiden. Daarom was de pastorie in haar kindertijd heel schaars gemeubileerd. Het was ironisch om te zien dat dat huis nu uitpuilt van de stoelen, tafels en kasten omdat het inmiddels een meubelzaak is geworden.”

Ze woonden in Kapelle omdat haar vader daar werkte, maar als kind hoorde Annie er in het dorp nooit helemaal bij. „Ze was een beetje een buitenbeentje. Ze droeg niet de klederdracht waarmee haar klasgenootjes naar school kwamen en ze sprak hun dialect niet. Daarom vluchtte ze in boeken, om zoek naar afleiding en uit nieuwsgierigheid naar de wereld buiten het dorp.”

Bibliotheek

Met de camera trokken de programmamakers naar Den Haag, waar Annie M.G. Schmidt een blauwe maandag een studie notariaat volgde. Ze filmde in Vlissingen, waar ze de bibliotheek leidde, en in Amsterdam, waar haar schrijverstalent naar boven kwam toen ze als documentaliste bij Het Parool werkte. „Ik vind het nog altijd wonderlijk dat een creatief warhoofd als zij een baan als documentaliste kreeg, want dan moet je juist een Pietje Precies zijn.”

Nadat ze in die tijd voor het journalistencabaret De Inktvis haar eerste liedjes schreef,

klopten cabaretiers als Wim Sonneveld bij haar aan voor teksten en werden haar geestkinderen Jip en Janneke vaste gasten op de Paroolpagina's. „Als het gaat om werk, kwam ze toen pas tot bloei. Maar in de liefde was ze in die tijd nog diep-ongelukkig. Leuke mannen zagen haar niet staan en ze viel op kerels die al getrouwd waren. Ze had een laag zelfbeeld.

'Ik loop in dezelfde valkuil als mijn oma'

Begrijpelijk, want als meisje uit Kapelle was ze niet zo gebekt als de Amsterdammers om haar heen. En dan had ze ook nog die dikke bril en dat gezette postuur. Daarom was het misschien wel logisch dat ze haar uitvlucht zocht tot een contactadvertentie.”

Wijntje

Dankzij die advertentie leerde ze Dick van Duijn kennen. Een chemicus met een eigen bedrijf in Rotterdam. Getrouwd en vader van twee zonen. „Ik snap dat het klikte tussen die twee. Ze waren allebei linkse intellectuelen, allebei kritisch naar de samenleving en allebei gek op een wijntje en puzeleen.” Ze lieten een huis bouwen in Berkel en Rodenrijs en later een kleinere versie van dat huis op een berg bij Nice in Zuid-Frankrijk. Bij beide woningen nam Jonathan een kijkje, met de cameraman.

„In die huizen heeft ze keihard gewerkt”, vertelt hij. Het begon met gedichten voor de krant en cabaretliedjes, later kwamen daar boeken, hoorspelen, musicals en tv-series bij. En reclamewerk. „Ik heb een tijd afkeer gehad van die commerciële toestanden, maar nu ik haar achtergrond beter ken, snap ik dat ze die klussen heeft aangegenomen. Door haar ben ik anders naar geld gaan kijken. Ze was zuinig. Begrijpelijk, als je

zoals zij met heel weinig geld opgroeit. Als je dan opeens de kans krijgt om veel te verdienen, pak je die kans. Daarbij had ze de tijd mee. Het was de tijd van de wederopbouw en de opkomst van de consumptiemaatschappij. Maar zelf liet ze zich trouwens niet verleiden door luxe. Ze hield van lekker eten en drinken, maar leefde betrekkelijk sober. Daar plukken wij nu de vruchten van.” Hij vertelt dat hij een huis heeft gekocht uit de erfenis van zijn oma. „Ik werk gewoon om mijn geld te verdienen, maar door haar succes en haar harde werken hebben mijn vader en ik financieel een ontspannen leven. Maar wel in haar stijl, want we gooien het niet over de balk. Haar motto was: ook al kun je een gouden kraan betalen, dat doe je niet.”

Pluk

Minstens zo trots is hij op de artistieke erfenis die zijn grootmoeder naliet. „Wat ze maakte is nog altijd goed. Dat ze zich in haar teksten toen al bekommerde om het milieu, om minderheden en om de strijd om jezelf te mogen zijn, laat zien dat ze een vooruitziende blik had. Het beklemmende van haar liedje 'Vluchten kan niet meer' en de vrijheidsdrang van 'Pluk van de Petteflet' spreken nog altijd tot mijn verbeelding.”

Lijkt hij op zijn oma? „We hebben dezelfde drang naar vrijheid. En mijn werkplaats kan net zo'n rommel zijn als haar schrijfkamertje toen. Net als zij kan ik soms kritisch en verbaasd kijken naar de wereld en de mensen om ons heen. Bij mijn theaterwerk merk ik dat je waanzinnig hard moet werken als je iets wilt maken dat nog niet bestaat. Op dat gebied is ze een voorbeeld voor me, want ze liet zien dat je veel kunt bereiken als je je nek uitsteekt en veel uren maakt.” Zijn oma liet hem ook zien wat hij niet moet doen: „Ze was soms oververmoeid omdat ze geen nee kon zeggen. Ik loop vaak in dezelfde valkuil.”

Jan Vriend

De documentairereeks over Annie M.G. Schmidt is vanaf 27 november vier dinsdagen (20.25 uur) te zien bij Avrotros, NPO2.

Annie M.G. Schmidt

FOTO: LEO VAN VELZEN

Annie M.G. Schmidt (1911-1995) was bibliothecaresse in Vlissingen en Amsterdam. Na de Tweede Wereldoorlog schreef ze gedichtjes voor Het Parool, wat haar doorbraak betekende als schrijfster. Ze is geestelijk moeder van 'Jip en Janneke', 'Dikertje Dap' en 'Pluk van de Petteflet' en schreef hoorspelen en tv-series als 'Ja zuster, nee zuster'. Samen met componist Harry Banink schreef ze musicals als 'Heerlijk duurt het langst' en 'Wat een planeet'. Dit leverde klassiekers op als 'Op een mooie pinksterdag' en 'Vluchten kan niet meer'. De schrijfster was getrouwd met chemicus Dick van Duijn. Hun enige zoon woont met zijn gezin in Amsterdam.